

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

27. Yaşama Dönemi'nde sunmuş olduğum; 2/852; 2/875; 2/911; 2/918; 2/920; 2/926; 2/927; 2/929; 2/930; 2/931; 2/932; 2/933; 2/934; 2/935; 2/936; 2/937; 2/939; 2/938; 2/941; 2/942; 2/962; 2/1006; 2/1007; 2/1008; 2/1009; 2/1010; 2/1011; 2/1143; 2/1230; 2/1232; 2/1423; 2/1761; 2/2042; 2/2081; 2/2095; 2/2206; 2/2326; 2/2471; 2/2582; 2/2692; 2/2737; 2/2754; 2/2843; 2/2878; 2/3080; 2/3182; 2/3328; 2/3337; 2/3359; 2/3384; 2/3655; 2/3859; 2/3929; 2/3995; 2/4017; 2/4203; 2/4408; 2/4415; 2/4439; 2/4563; 2/4572; 2/4582; 2/4602; 2/4627; 2/4643; 2/4696; 2/4700; 2/4712; 2/4947; 2/4949; 2/4950; 2/4959 sayılı kanun tekliflerimin İçtüzüğü'nün 77 inci maddesi uyarınca yenilenmesini saygılarımla arz ve talep ederim. 26.07.2023

Meral DANIŞ BEŞTAS

Yeşil Sol Parti Grup Başkanvekili

Erzurum Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
Esas Komisyon	Adalet Komisyonu
Tarih: 8. Ağustos 2023	Esas No: 2/1470

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
26 Temmuz 2023
Numara:

T B M M GENEL BAŞKAN
26 Temmuz 2023
No: 1256412

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 13177
Tarih : 08.06.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi gerekçesi ile birlikte sunulmuştur. 08.06.2021

Meral DANIŞ BEŞTAŞ
HDP Grup Başkanvekili
Siiir Milletvekili

H. Saruhan OLUÇ
HDP Grup Başkanvekili
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	- İnsan Haklarını İnceleme - Sağlık, Aile, Eğitim ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Adalet
Tarih :	08 Haziran 2021
Esas No:	2/3655

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR DSK LER
08 Haziran 2021
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
08 Haziran 2021
No. 825929
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Mevcut ceza mevzuatında sayıları artan hasta tutuklular ve hükümlüler için hiçbir düzenleme soruna çözüm getirmediği gibi, uygulamada da sorunlar artarak devam etmektedir. Hasta tutuklular açısından; tutukluluğun bir “önlem” olduğu hususu göz ardı edilmekte, tutuksuz yargılanmalarına yönelik hiçbir inisiyatif geliştirilmemektedir. Tutuklama bir ceza değil, bir tedbirdir. Bu nedenle hasta tutuklular açısından seçenek yaptırımların öncellenmesi, yaşam hakkının korunması açısından elzemdir. Ancak ne yazık ki, hayatlarının belki de son günlerini yakınları ile geçirmeleri gereken hasta tutuklular, cezaevinin hijyenden ve sağlık için elverişli tüm koşullardan yoksun, gerekli ve yeterli sağlık imkânlarının olmadığı, psikolojik desteğin ise hiç verilmediği bir ortamda ezaya maruz bırakılmaktadırlar. Bu bahisle ceza mevzuatında derhal bir düzenleme yapılması şarttır.

Hasta hükümlüler açısından ise cezanın ertelenmesini mümkün kılacak çeşitli mekanizmaların yaşama geçirilmemesi, hasta hükümlülerin cezalarını ağırlaştırılmış şekilde infaz etmelerinin dayatılması manasına gelmektedir. Geçtiğimiz yıl infaz mevzuatında yapılan düzenlemelerle korona hastalığı gerekçe edilerek kısmi tahliyeler sağlanmıştı. Ancak ne var ki bu uygulama eşitsiz bir şekilde yaşama geçirilmiş, çok sayıda hasta hükümlü cezaevinde iken yaşamını yitirmiştir.

Oysa temel insan haklarının bir alt başlığı olan hasta hakları, insan haklarının sağlık hizmetine uyarlanması olarak değerlendirilmektedir. Hasta hakları; kaynağını uluslararası insan hakları belgeleri ve sözleşmelerinden almaktadır. Temel İnsan Hakları’nın bir alt başlığı olarak “hasta insanın” tıbbi müdahale ve tedavi gibi hayati bir alanda haklarını da tanımlamaktadır. Yine konusu yönünden sosyal haklar arasında ve tarihsel gelişimi yönünden “ikinci kuşak haklar” arasında sayılan sağlık hakkı, Anayasa’da “sosyal ve ekonomik haklar” arasında düzenlenmiştir. “Herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesi” ise devletin sağlık hizmetleri alanında kullanacağı planlama yetkisinin yöneleceği temel amaç olarak yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin sağlık hakkına ilişkin içtihadında yaşama ve maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme haklarıyla olan bağlantıya sık sık vurgu yapması da bu hakkın korunduğu ve birebir “yaşam hakkı” çerçevesinde değerlendirildiğinin bir göstergesidir. Ancak ne var ki; cezaevlerinde binlerce hasta mahpus, hasta haklarından mahrum bırakılmaktadır. Kamuoyu ile paylaşılan raporlara göre; Türkiye cezaevlerinde 450’nin üzerinde ağır hasta olmak üzere, sayıları 1400 civarında olduğu ifade edilen hasta mahpus bulunmaktadır. Yine İnsan Hakları Derneği (İHD) verilerine göre, Türkiye’de son 17 yılda en az 3502 hasta mahpus, ağırlaşan durumlarına rağmen tahliye edilmediklerinden cezaevlerinde yaşamlarını yitirmiştir. Adalet Bakanlığı’nın geçtiğimiz yıl kamuoyu ile paylaştığı verilere göre ise 2009 yılı itibarıyla 8 yıl içerisinde hayatını kaybeden tutuklu ve hükümlü sayısı toplam 2 bin 300’dür. Cezaevlerinde yetersiz sayıda bulunan revirler, geç yapılan hastane

sevkleri, kelepçeli muayene, kolluk güçlerinin hasta ile birlikte muayene alanına girmesi, hasta mahpusların sağlık ihtiyaçlarına göre beslenme düzenine erişememesi, bu sorunun büyümesine neden olmaktadır. Bir yılı aşkın bir süredir ise dünyayı etkisi altında alan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilan edilen pandemi kapsamında cezaevinde bulunan hasta mahpusların risk altında bırakılmamaları önemli bir gündem haline gelmiştir.

Cezaevinde kalamayacağı, tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen rapor üzerine saptanan şüpheli veya sanık hakkında tutuklama tedbirinin uygulanmaması ve yine hükümlüler için ise seçenek yaptırımların gündeme alınması gerekmektedir. Devlet “yaşatma yükümlülüğü” çerçevesinde hasta mahpusların yaşam haklarını güvence altına alacak önlemleri derhal uygulamalıdır. Aksi halde telafisi imkânsız zararlardan doğacak olan tüm sorumluluk devlete ait olacak ve bu ağır vebal önlemini almayan idarenin olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE-1: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda hükümlülerin ağır hastalığı halinde cezalarının infazının ertelenmesi düzenlenmiş iken, benzer durumda olan kişilerin tutuklanması ya da tutukluluklarının devam ettirilmesini önleyecek bir kural mevzuatta bulunmamaktadır.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100. Maddesinde tutuklama tedbirinin kullanımına ilişkin ilkeler belirlenmekle birlikte ceza yargılamasında tutukluluğun istisna, tutuksuz yargılamanın esas olmasına ilişkin zaman içinde yapılan yasal düzenlemelerin mahkemeler tarafından uygulamada çoklukla tersi yönde değerlendirmelerle uygulandığı da bilinmektedir.

Dolayısıyla, cezaevlerinde ağır hastalık koşullarında yaşamlarını sürdürmeye çalışan ve var olan hastalıkları bu koşullar nedeniyle ağırlaşan kişilerin yaşam haklarına yönelik büyük risk oluşmaktadır. Hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan bu kişilerin, tahliye edilmelerine yönelik açık bir düzenleme yapılması, tutukluların hastalık nedeniyle yaşam ve sağlık haklarının zarar görmesini önleyecek ve bir güvence getirecektir. Diğer yandan ülke gündeminde kaygı ile yaşanan ve devletin de ivedilikle en hızlı güvenlik tedbirlerini aldığı Covid 19 salgını cezaevinde bulunan hasta tutuklular açısından büyük bir risk teşkil etmektedir. Anayasa'nın 119 uncu maddesinde de salgın hastalıklar olağanüstü tedbirlerin alınması hükme bağlanmış olup bu bağlamda cezaevinde bulunan hasta tutukluların derhal salıverilmesi acil ve gereklidir.

MADDE-2: Hükümlü olan hasta mahpusların sağlık erişim hakkının tesisi ve tedavi imkânlarının sağlanması elzemdir. Aksi halde bireyin yaşam hakkına açık bir müdahale teşkil edecektir. Bu bağlamda hasta hükümlülerin derhal tahliye edilmeleri yaşam hakkı ve halk sağlığının tehlikeye atılmaması bağlamında son derece elzemdir.

MADDE-3: Bu hüküm yürütme maddesidir.

MADDE-4: Bu hüküm yürürlük maddesidir.

**CEZA MUHALEMESİ KANUNU İLE
CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE-1: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarındaki tedavi ve bakımının iyileşmesini sağlayamayacağı, ceza infaz kurumunda kalmasının hastalığının ilerlemesine sebebiyet vereceği veya artık tek başına ihtiyaçlarını karşılamasının mümkün olmadığı; tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen rapor üzerine saptanan şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilemez. Tutuklunun ceza infaz kurumunda tedavi edilmesinin mümkün olduğuna ilişkin tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi tarafından verilen rapora tutuklu veya üçüncü dereceye kadar bir yakının itirazı halinde ilk raporu veren hastane dışındaki hakem bir hastanenin sağlık kurulu tarafından tekrar karar verilir.

Tutuklama kararı verilmesinden sonra maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği veya tedavisi, iyileşmesi, bakımının mümkün olmadığı tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen raporla tespit edilen tutuklu sanıklar hakkında tutuklama nedenleri ortadan kalkmış kabul edilerek tahliyelerine karar verilir.

Ülke çapında salgın hastalıkların baş göstermesi halinde ise cezaevinde bulunan hasta tutukluların derhal tahliyeleri sağlanır.

MADDE-2: 5275 Sayılı Ceza ve güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16 maddesinin 3 üncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 5 inci ile 6 ıncı fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“(3) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği veya tedavisi, iyileşmesi ve bakımının mümkün olmadığı tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen raporla tespit edilen hükümlülerin koşullu salıverilmesine ve haklarında denetimli serbestlik hükümleri ile

seçenek yaptırımların uygulanmasına karar verilir. Denetimli serbestlik hüğümleri ile seçenek yaptırımların ne şekilde uygulanacağı çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. İlgili yönetmelikler işbu kanunun Resmi Gazetede yayımlanmasını izleyen üç gün içerisinde çıkarılarak yürürlüğe konulur.”

MADDE-3: Bu kanunu Cumhurbaşkanı yürütür.

MADDE-4: Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.